

Irminger, Kontreadmiral.
 F. C. Bruun, Legationsraad.
 Bornemann, Kammerherre, Bjærgbygaard.
 Hennings, Kand. polit., Direktør.
 Fr. Trap, Konsul, Trykkeriejer.
 Schütte, Kammerherre, til Bygholm.
 Sporon, Kammerjunker og Jagtjunker, Skovrider, Stendalgaard.
 Fønnesbech, Kammerherre, Gehejmekonferensr., Godsejer.
 Schoustrup, Kommandør.
 Ruben, portugisisk Generalkonsul.
 P. Lindegaard, Fabrikant.
 Lindegaard, Frue.
 Neijendam, Grosserer.
 Isberg, Grosserer.
 Schulm Zenthen, Greve, Tølløse.
 Rafn, D., Frøken.
 Rafn, Christiane, Frøken.
 Rafn, H., Frøken.
 Rafn, Caroline, Frøken.
 Rafn, H., Adjunkt i Roskilde.
 Hs. Højhed Johan, Prins til Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg.

U. A. Holstein, Greve.
 Johanne Bartholin, Stiftsdame, Holsteinborg.
 E. Holstein, Komtesse, Holsteinborg.
 V. Holstein, Komtesse, Sofiehøj.
 Holmblad, Etatsraad.
 H.v. Grevenkop-Castenskiold, Kammerjunker, Frederikslund.
 Vahl, Provst, Karrebæk.
 Fugl, Proprietær.
 Reusch, Assistent ved det geologiske Museum i Kristiania.
 Sommer, Fabrikant, Buenos Aires.
 A. de Richelieu, Marinekaptajn hos Kongen af Siam.
 Christiansen, Kaptajn i Siam.
 Rothe, kgl. Slotsgartner.
 de Sehested, Kammerherre, Broholm.
 Madsen, C. L., Overkrigskommissær.
 Lüttichau, Kammerherre, Tjele.
 Bille, Kammerherre, Dr. juris, London.
 Hs. Højhed Wilhelm, Prins af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg.
 Madsen, H. P., Apotheker.
 Nielsen, Generalkonsul, Rio Janeiro.
 Dickson, O., Dr. fil., Grosserer, Göteborg.
 Unna, dansk Konsul paa Sandwichsøerne.

Selskabet tæller i alt 858 Medlemmer, hvoraf 51 ere livsvarige og 807 ere ordinære Medlemmer; af de sidste ere 136 Damer og 158 bo uden for Kjøbenhavn.

Selskabets *Kasserer* (og tillige dets Hovedkommissionær) er Dhrr. Boghandlere *P. Hauberg & Comp.*, og dets *Revisorer* ere *H. Werlün*, Fuldmægtig i Finansministeriet, og *H. J. Wulff*, Redaktør.

I det tredje Møde for Vinteren 1879—80 meddelte Overkrigskommissær *Madsen* sine nye Undersøgelser over Afstanden mellem Landene, og dernæst skildrede Docent *A. Kornerup* Naturen paa forskellige Punkter i Grønland.

I det fjerde Møde gav Kaptajn *A. Mourier* i Flaaden en Fremstilling af de Resultater, der ere vundne ved „Ingolfs“ meteorologiske Expedition i Danmarksstrædet 1879, og dernæst fremviste og forklarede Kand. farm. *Schleisner* nogle geografiske Lysbilleder.

Om Grønlands Natur i forskellige Egne af Landet,

et Foredrag af *A. Kornerup*, Docent ved Landbohøjskolen.

(Hermed Tavle I og II.)

De danske geologiske Undersøgelser i Grønland, hvis Gjenoptagelse i de sidste Aar skyldes Prof. *Johnstrup**),

*) Indberetning til Indenrigsministeriet om Undersøgelserne i 1876, 1877 og 1878 i „Meddelelser om Grønland“, udgivne af Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland. Første Hefte. Kbhvn. 1879. — *Samme*. Om de i de senere Aar foretagne danske geologiske Undersøgelser i Grønland. Geografisk Tidsskrift. 3dje Bind. 1879.

have væsentlig haft til Hensigt at begynde et omhyggeligt Studium af den nuværende grønlandske Istid og de Fremtoninger, som ledsage denne. Foruden den almindelige videnskabelige Betydning, som disse Undersøgelser have, ville de ogsaa i en fortrinlig Grad egne sig til at kaste et klarere Lys over den forhistoriske, skandinaviske Istid og særlig Dannelsen af vort Fædrelands Jordbund. Naar derfor Grønland i den sidste Tid atter har begyndt at blive omtalt og beskrevet, er det med Rette, at den

vældige Indlandsis har faaet en fremtrædende Plads^{*)}; men som Følge heraf har der kun været ringe Lejlighed til at fremdrage de mange andre, interessante Sider, som dette vidtudstrakte Polarland frembyder, selv om man kun vil sysselsætte sig med den danske Kyststrækning. Desuden har den megen Tale om Indlandsisen og Vanskelighederne ved at berejse denne, ikke bidraget til at mildne de lidet tillokkende Forestillinger, som mange i Forvejen have om dette, vort nordligste Biland; thi herhjemme ser man stadig den gamle Mening dukke op, at Grønland er et Slags Nifheim, hvor Taage, Mørke og Kulde ere eneherkende.

Det kan derfor være rigtigt af og til, som jeg allerede tidligere har gjort^{**)}, at henlede Opmærksomheden paa andre Naturforhold i Grønland, og jeg skal derfor engang særlig dvæle ved Landskaberne og det organiske Liv i disse, i det jeg under ét vil samle de Indtryk, som jeg har modtaget paa mine Rejser i den danske geologiske Undersøgelses Tjeneste, i hvilken jeg 1876 havde Lejlighed til at se Præget af Grønlands Vestkyst mellem 60° og 62° n. B., 1878 imellem 62° og 64°, samt 1879 imellem 67° og op til Diskøen, der overskæres af den 70de Breddegrad.

I den Anledning være det mig tilladt at forudskikke et Par Bemærkninger om de Bjærgarter, som vi finde paa Grønlands Vestkyst^{***)}.

Den langt overvejende Del af de grønlandske Fjælde dannes af *Gnejs* og *Granit*, altsaa de samme Bjærgarter, vi træffe her hjemme paa Bornholm og i Kullen, og som vi alle kjende fra de løse Sten paa vore Marker. Grønland hører saaledes ligesom den skandinaviske Halvø til de ældste Lande paa Jorden.

Gnejsen †) har underordnede Lag af krystallinske Skifere, og blandt Mineralierne ere Hornblende, rød Granat, Grafit og Magnetjærnsten ofte fremherskende. Enkelte Steder findes den saa kaldte Vægsten, hvoraf de

indfødte udskære mangfoldige smukke Sager. At Kryoliten kun findes det ene Sted ved Ivigtut, og ikke senere er funden andre Steder, vil jeg blot nævne. Gnejsen er næsten altid gennemkløvet af mægtige Kløvningsplaner, der minde om Gjennemgangene i en Krystal af Dobbeltspat og som give Anledning til Dannelsen af takkede Tinder og parallelle Fjældrygge og Fjorde. Granitgange og Grønstensgange (*Diabas*) ere meget hyppige.

Oven paa Gnejsen og altsaa yngre end denne findes i den sydligste Del af Landet, ved Julianhaab, et mindre Parti af en *rød Sandsten*; den er ligesom de fleste Sandstene fra først af afsat paa Havets Bund. Senere ere de enkelte Sandkorn sammenkittede med Kiselsyre eller Jærnilter, og den dannede Sandsten er derpaa ved vulkanske Kræfter bleven hævet op af Havet til sin nuværende Højde af 1000 til 2000 Fod, hvorved Lagene ere komne til at afvige mere eller mindre fra deres oprindelige, vandrette Stilling. Porfyrgange og slakkeagtige Masser ere hyppige i den røde Sandsten; men Forsteninger mangle fuldstændig, og det er derfor vanskeligt at bestemme dens geologiske Alder; der er dog stor Sandsynlighed for, at den tilhører den *permiske* Formation^{*)}.

Sandstene og *Skifere* findes ogsaa oppe i Nordgrønland i Egnen nord for Diskøen, paa Halvøerne Nugsøak og Svarten Huk. Disse Lag tilhøre en langt yngre Tid, nemlig den *miocæne* Periode^{**)}; men man har dog ogsaa ment, at de dybest liggende Lag skulde stamme fra den ældre og yngre *Kridtformation*. De nordgrønlandske Dannelser ere til Dels dækkede af mægtige *Basallag*, altsaa gamle Lavamasser, som ere brudte op af Dybet. Særlig mærkelige ere disse nordgrønlandske Dannelser paa Grund af de deri værende *Kullag* og Plantelevninger. Det er ogsaa i denne Egn, at vi have Findestedet for de bekjendte Nordenskiöldske Jærnmasser, af hvilke den største, som nu er i Stokholm, vejer 42,000 Pund, imens den, vi have staaende i Kjøbenhavns Universitetsgaard, vejer 16,000 Pund^{***)}.

*) *J. A. D. Jensen*. Expeditionen til Sydgrønland i 1878, i „Meddelelser om Grønland“. Første Hefte. 1879. — *Samme*. Vandring paa den grønlandske Indlandsis i Aaret 1878. Geogr. Tidskr. 3dje Bind. 1879.

**) Minder fra en Rejse i Sydgrønland. Geogr. Tidskr. 2det Bind. 1878. Extrah.

***) *Gieseckes* mineralogiske Rejse i Grønland ved F. Johnstrup. Kbhvn. 1878. — *H. Rink*. Grønland, geografisk og statistisk beskrevet med Afbildninger, Kaart og naturhistoriske Tillæg. I—II Bd. Kbhvn. 1852—57. — *Dr. H. Rink*. Danish Greenland. Its People and its Products. Edited by Dr. Robert Brown. London 1877.

†) Foruden de andre her citerede Skrifter se: *A. Kornerup*. Geologiske Iagttagelser fra Vestkysten af Grønland i „Meddelelser om Grønland“. Første Hefte. 1879. —

*) *C. Pingel*. Om den af Porfyrgange gennembrudte røde Sandsten i det sydlige Grønland. Kjøbenhavn. 1843. Kgl. danske Vidensk. Selskabs naturv. og mathem. Afh. X. S. 299. — *K. J. V. Steenstrup*. Indberetning om de i Grønland i Aaret 1876 foretagne geologiske Undersøgelser. Tillæg B. til Rigsdagstidenden for 1877—78.

**) *K. J. V. Steenstrup*. Videnskab. Meddelelser fra den naturhistor. Forening i Kjøbenhavn. 1874.

***) *A. E. Nordenskiöld*. Redogørelse för en expedition till Grönland år 1870. Öfversigt af K. Sv. Vet. Akad. Förh. 1870. — *K. J. V. Steenstrup*. Om de Nordenskiöldske

Vi have endnu tilbage at omtale de senere af Jordlagene i Grønland, nemlig de *glaciale Dannelser*. Disse dannes af løse, til Dels afrundede Stene, samt lerblandet Grus og lagdelt Sand og Ler. *Lerterrasserne* vidne ligesom i Norge om, at Landet endnu i vor Periode har hævet sig flere hundrede Fod op over den tidligere Havstand. Ved Fjældet Ilivertalik, lidt nord for Fiskeræset, har jeg saaledes maalt en Terrasse paa mere end 300 Fods Højde over Havet, hvorunder der trinvis fandtes fire andre*). De gamle *Bundmoræner* vidne om, at Indlandsisen i tidligere Tid har dækket en langt større Overflade end nu, og det samme fortælle ogsaa *Skarstriberne* paa de af Isen afrundede Klippetoppe.

Dette er i al Korthed de vigtigste Fjældmasser, hvoraf den danske Kyststrækning bestaar, og jeg gaar nu over til at omtale det organiske Liv og særlig *Plantevæxten*; thi det almindelige Indtryk, man faar af et Landskab, er jo ikke alene afhængigt af Bjergarten og de Former, hvori denne optræder, men ogsaa af den Plantevæxt, der dækker Jordbunden i større eller mindre Grad. Det vil dog til Sammenligning have Interesse at se, hvorledes Naturforholdene have været i de nærmest foregaaende Jordperioder, i det vi kun holde os til, hvad man for Øjeblikket med Bestemthed véd om denne Sag, og vi komme derfor atter til at fæste vor Opmærksomhed paa det før omtalte Parti ved Diskøen, paa omtrent 70° n. Br.

Som oven for antydte, har man ment, at de ældste Lag efter Grundfjældet i Nordgrønland skulde tilhøre den ældre og yngre Kridttid og at oven over disse skulde de miocæne Dannelser ligge. I Følge de Undersøgelser, som foreligge**), skulde Nordgrønland dengang have haft et Klima som det nuværende Ægypten, med en aarlig Middelværme af + 20° Celsius (+ 16° R.);

Jernmasser og om Forekomsten af gediegent Jern i Basalt. Videnskab. Meddel. fra den naturhistor. Forening i Kjøbenhavn. 1875.

*) A. Kornerup. Geologiske Iagttagelser fra Vestkysten af Grønland i „Meddelelser om Grønland“. Første Hefte. 1879.

**) Oswald Heer. Flora fossilis arctica. 1868. — Samme. Über die Polarländer. Zürich. 1867. — Samme. Über die neuesten Entdeckungen im hohen Norden. Zürich. 1869. — A. E. Nordenskiöld. Redogörelse för en Expedition till Grönland år 1870.

En Samling videnskabeligt Materiale, vedrørende alle grønlandske Forhold haves ellers i: *Manual of the natural history, geology and physics of Greenland etc. prepared for the use of the arctic expedition of 1864*, edited by Robert Jones. London. 1875; men flere af de der i værende Afhandlinger ere i høj Grad upaalidelige og maa derfor bruges med Varsomhed.

men denne Antagelse trænger sikkert til yderligere Stadfæstelse. Hidtil har man fundet Planteaftryk af Koglepalmer, Magnolier, Kastanier, Ege, Popler og især Naaletræer og Bregner*), og at der paa en vis Tid har været en temmelig frodig Plantevæxt er utvivlsomt. Den aarlige Middelværme kan ogsaa uden Overdrivelse sættes til + 12°, altsaa omtrent svarende til det nuværende Norditaliens.

Den yppige Plantevæxt fik dog snart en Ende. Hævninger af Landet fandt Sted, og glødende Basalt- og Askemasser brøde frem af Jordens Indre, bredte sig ud over de ældre Formationer og bidroge ved deres høje Varmegrad og uhyre Tryk til at omdanne en Del af Planteresterne til Kul.

Senere hen i Tiden blev Vejrlaget endnu koldere. Sommerens Varme var ikke længer tilstrækkelig til at smelte Sneen, som faldt oppe i Højfjældene. Sneelagene sintrede derfor lidt efter lidt sammen til begyndende Isbræer, som i Tidens Løb udbredte sig mere og mere og til sidst bleve til en uhyre Indlandsis, der strakte sig lige ud til Davisstrædets Bredder, saa at endelig næsten hele den nuværende, isfri Kyststrækning var skjult under Isdækket. Kun de højeste Fjældtinder, der nu vise sig som spidse Kegler og takkede Rygge, ragede som Nunatakker op over Isørkenens Overflade.

Under Isens Fremrykning maa Plantevæxten naturligvis være dreven ud i Havet og næsten ødelagt, i det kun de Arter bleve tilbage, som vare i Stand til at udholde Istidens Vejrlag. Endelig indtraf der en mildere Periode, i hvilken Indlandsisen trak sig tilbage til sin nuværende Grænse samtidig med, at Plantevæxten paa ny indvandrede. Men, har man ment, denne Indvandring efter Istiden kunde jo ikke finde Sted syd fra paa Grund af Landets Form og Beliggenhed i Forhold til Nordamerika og Evropa, og i Grønland skulde vi saaledes nu have Istidens ublandede Flora. Flere ere dog af den Mening, at Plantevæxten indvandrede igjen efter Istiden og da mest fra Evropa, mindre fra Nordamerika. Man har ogsaa ment, at den Strøm af Drivis, som gaar ned langs Grønlands Østkyst og derfra omkring Kap Farvel og op i Davisstrædet skulde have hjulpet med til at bringe den sibiriske og nordvopæiske Flora over til Grønland. Et nøjere Studium saa vel af Nunatak- som af Østkystens Flora vil mulig bidrage til Løsningen af disse Spørgsmaal**).

*) I de dybeste Lag findes 56 Plantearter, hvoraf 19 ere Bregner og 9 Koglepalmer. Den tertiære Gruppe findes smukkest ved Atanekerdluk, hvor Antallet af de bestemte Arter naar op til 169.

**) Om disse forskellige Meninger se: *J. D. Hooker*. Out-

Vi have imidlertid nærmet os Nutiden, hvor den aarlige Middelværme i de omtalte Egne med et rundt Tal kan anslaaes til $\pm 6\frac{1}{2}^{\circ}$ C., og vi skulle nu se lidt nærmere paa, hvorledes *Landskabet omkring Disko* tager sig ud i vore Dage. Stolte Basaltfjælde, af lignende Slags som de islandske hæve sig her til Højder paa 4—6000 Fod. De maleriske Klippemure med stejle Sider og lodrette Kløfter ere kronede med evige Snemarker og mindre Isbræer, som hist og her sende Arme ned gennem Dalene og ofte naa ned til Havet. Her, ligesom andre Steder i Basaltbjærgene, træffer man de sædvanlige seksidede Søjledannelser, der, som man véd, ikke ere Krystaller, men særegne Sammentræknings- eller Afkølingsformer. Nogle vise sig som Rosetter og sammenslyngede Mønstre i Fjældvæggene; andre give Anledning til Dannelsen af fritstaaende Søjlebygninger med større og mindre Porte og Grotter, der i mange Henseender minde om den navkundige Fingalshule paa Staffa. Der findes ingen virkelig Trævæxt, men paa Dalskraaningerne voxe lave Buskader af Pil, Dværgbirk, Krækkébærplanter og Ledumarter, samt en Mængde Alpeplanter, der kunne forekomme i hundredevis og med prægtige Farver. Pilebuskene naa i disse Egne kun sjælden mere end 3 Fods Højde, saa at altsaa et volvoxent Barn kan skjule sig mellem deres Grene; Dværgbirkene ere endnu lavere, og mellem Lyngvæxterne og de smaa Tuer af Halvgræsplanter er Jordbunden tæt bevoxet med grønne og brunlige Mosplanter samt lysegule Lavarter.

Inde i Fjordene paa Fastlandet, hvor Fjældene i nogle Egne knap naa et Par Tusend Fods Højde, kan Sneen ofte forsvinde fuldstændig om Sommeren, naar Solen mange Uger i Træk er paa Himlen. De afrundede Bjærgrygge ere da grønne lige op til Toppen og minde i Afstand om skovbevoxede Bakker mellem mørke Indsøer, som laane deres Farve fra den skyfri Himmel. Om Sommeren kunne vi her have indtil $\pm 20^{\circ}$ i Skyggen, altsaa ligesom en varm Foraarsdag hos os, og Luften staar da i vibrerende Bevægelse over de brungrønne Engstrækninger, paa hvilke man maaske ser et Par græssende Rener, medens Landskabet ellers nu og da oplives ved en hvid Polarhare, nogle Ryper, en Flok kvidrende Snespurve eller en summende Humlebi, som flyver hen over Buskene. Jeg er overtydet om, at en-

hver vil finde en af de her nævnte Egne i høj Grad tiltalende. Endelig kan Midnatssolen ogsaa til sine Tider frembringe en Farvepragt, som ikke lader sig beskrive, men som gjentagne Gange har været fremstillet særdeles naturtro af den talentfulde Maler *Carl Rasmussen*.

Skjønt saaledes den Egn, vi nu have set, ligger paa omtrent 70° n. Br., altsaa næsten paa samme Bredde som Nordkap og under meget uheldige Forhold, kan Naturen dog sikkert i mange Henseender taale en Sammenligning med flere af Norges smukke Fjordpartier. Det skal villig indrømmes, at de nordgrønlandske Landskaber i Reglen tage sig bedst ud i Afstand, og at man stadig føler Savnet af ordentlig Trævæxt; men trods denne Fattigdom paa organisk Liv i visse Retninger, har den grønlandske Natur dog et saa smukt og storslaaet Præg, at den rejsende uvilkaarlig maa gribes af det prægtige Billede, der er oprullet for ham. Hertil kommer desuden, at man ved nærmere at undersøge Nordgrønlands Plantevæxt finder, at denne har et større Antal Arter, end man egentlig havde Grund til at vente. Medens saaledes hele Grønland har 370 Arter højere Planter, findes der i Nordgrønland alene over 250. Naar man gaar længere nord paa op i Polarekspeditionernes Farvande, aftager Plantevæxten heller ikke saa hastig, som man mulig kunde tro, og Grunden dertil er vist først og fremmest den lange Tid, i hvilken Solen er over Synskredsen, uafbrudt Dag og Nat. I Smiths Sound findes saaledes endnu 60 Arter blomstrende Planter, og paa den sidste engelske Expedition under *Nares* fandt man ved 82° n. Br. endnu 30 Arter blomstrende Planter, hvoriblandt flere med prægtig udviklede Farver.

Vi ville nu drage til et Punkt i Sydgrønland, hvor der findes en usædvanlig Afvexling i Fjældenes Karakter, Former og Farver, hvor Plantevæxten naaer en høj Grad af Yppighed og hvor derfor Landskabet hører til de smukkeste i hele Landet. Det er *Eggen omkring Julianehaab*, paa samme Bredde som Sognefjord og Hardangerfjord i Norge, som vi nu ville tage i Øjesyn.

Ret mærkeligt er det saakaldte *Redekamsfjæld* (Kitdlavât) i Nærheden af den store Kirkeruin ved Kakortok. Dette Fjæld hæver sig ligesom en takket Kam op over de omkringliggende Plateauer; det strækker sig en Længde af en Mil, har stejle Sider og en Højde af 4500 Fod over Havet. Bjærgarten er Granit, gjennembrudt af lodrette, porfyragtige Grønstensgange, der ere parallelle med Fjældryggens Hovedretning og visende sig paa dennes Sider ligesom zigzagformede Linjer. Fra den første Top kan man overse hele Kyststrækningen lige fra Fjældene ved Ivigtut og omtrent til Kap Farvel, altsaa 15 til 20 Mil i alle Retninger. De højeste Toppe lade sig ikke bestige; thi de enkelte Spidser ere

lines of the Distribution of Arctic Plants. Trans. Linn. Soc. vol. 23. 1861. S. 251. — *Buchenau & Focke*. Gefäßpflanzen der zweiten deutschen Nordpol-Expedition 1869—70. (I. Botanik). Bremen. 1872. — *A. Grisebach*. Die Vegetation der Erde nach ihrer klimatischen Anordnung. Leipzig. 1872.

adskilte ved dybe Kløfter, hvor over man ikke kan komme. I 1876 besteg jeg dette Fjæld sammen med Mineralogen Steenstrup, og Bestigningen sker lettest gennem en Dal i Nærheden af Kirkeruinen ved Kakortok. Man maa først over en bred Elv, i det man springer fra den ene Sten til den anden, hvilket ikke altid er saa let, da disse Stene tit ere slibrige eller ligge løse, medens Vandet skummer omkring dem paa alle Sider. Dernæst gaar man op gennem Dalen, hvis flade Bund er oversaaet med store „Vandreblokke“, ofte en Snes Fod i Gjennemsnit; imellem disse findes en lav og tæt Plantevæxt. Saa snart man har naaet til 2000 Fod over Havet, bliver Terrænet mere goldt og dækkes til Dels af uhyre lysegraa og gulgraa Grusbunker (Syenit), og nu begynder Bestigningen af den egentlige Redekam, i Førstningen uden Vanskeligheder, men senere mere lignende en Kravlen omkring mellem Stenblokke og store Fjældstykker. Til sidst maa man hen ad en smal Ryg paa et halvhundrede Skridts Længde, der kun er et Par Fod bred, og hvor man paa hver Side har Afgrunde paa et Par Tusend Fods Dybde under sig. Paa den første høje Top (se Tavle I) fandt vi den Sten, i hvilken Mineralogen *Carl Giesecke* 70 Aar tidligere havde hugget sit Forbogstav C; nu var den overgroet med sorte Lavarter*). Medens vi nede i Dalen og under Opstigningen havde døjet meget af Varme, fandt vi her den nyfaldne, hvide Sne liggende i Klipperevnerne. Intet Menneske syntes i den lange Aarrække siden Gieseckes Tid at have forstyrret den højtidelige Ro, som hersker i disse alvorlige Fjældtrakter. Det eneste levende Væsen, vi saa her, var en vældig Ørn, der med afmaalte Vingelag svævede hen over Redekammens højeste Tinder, medens Ekkoet af dens Skrig gjænlød fra Klippemurene. Ellers hørte man kun Vindens Hvislen mellem de tørre Lavarter, der knasede under Fødderne, naar man gik hen over dem, og den fjærne Brusen af et stort Vandfald nede i Dalen.

Et andet højt Bjærgparti der i Nærheden er *Ilmaussak*, der hovedsagelig bestaar af røde Sandstensbænke, dækkede med Traplag. Det har derfor, i Modsætning til Redekammens takkede Granitryg, et mere kompakt Udseende med fladt afskaarne Tinder. Højden er omtrent 5000 Fod og, sét nord fra, gjør det et meget storslaaet Indtryk. Særlig ved Solnedgang er det et smukt Syn at se den chokoladebrune Trap og de røde Sandstenslag lyse, som om det var rødglødende Jærn, medens den mørkeblaa Fjord med de hvide Isfjælde efterhaanden indhyles i en dyb, violet Taagemasse. — I Nordgrønland siges Umanaks-

*) *Gieseckes* Mineralogiske Rejse. S. 28. — *K. J. V. Steenstrups* Indberetning.

fjorden at bære Prisen i Retning af Skjønhed og Storslaaethed i Fjældformerne, og dér er det den mørke, alvorlige Trapformation, de vældige Isfjælde og den straalende Midnatssol, som danne Hovedtrækkene i det ægte arktiske Landskab. I Sydgrønland er det *Tasermiutfjorden* (se Tavle II), som gjør Krav paa at kaldes den mest tiltalende, og det mere sydlandske Præg, de forunderlig formede Gnejs- og Granitfjælde, de smaa Jøkler og den ualmindelig rige Plantevæxt have ikke uden Grund skaffet denne Egn Navn af „Grønlands Italien“.

Forøvrigt findes der endnu betydeligere Fjældhøjder i denne Egn, især iblandt de talrige Nunatakker øster paa, der sikkert danne den sydligste Ende af den Alperyg, som rimeligvis gaar ned gennem hele Grønland nærmest ved Østkysten, og i hvilken Petermanns Spitze oppe ved Kejser Franz Josephs Fjord naar over 10,000 Fod over Havet, medens den bestegne Payers Peak er 7000 Fod^{*)}.

Paa de flade Sandstensterræner lidt sydligere ved Igaliko, hvor Erik den røde menes at have boet, kan man vade lange Strækninger i højt Græs, som naar en til Hofterne (*Agrostis canina*, *Aira flexuosa* og *Festuca ovina*). Plantevæxten har her i det hele taget et temmelig hjemligt Præg; thi i den brogede Blomstervrimmel træffe vi mange gamle Venner, saa som Smørblomster, Potentiller, Fandens Mælkebøtter, Høgeurter, Ærenpris (*Veronica alpina*) ja endog Violer (*Viola canina*). Den derværende Birkeart (*Betula odorata*) har ogsaa et storbladet, friskgrønt Løv, som ikke er uligt vore lave Bøgekrats. Birken naar ellers her en Højde af 12—15 Fod, og de krogede Stammer, som ligge hen ad Jorden, ere hyppig 6—8 Tommer tykke, saa at de altsaa, naar de stod opret, vilde danne ret anselige Træer^{**)}. Indtil 65° n. Br. kan man træffe Ellen (*Alnus repens*), og syd for 62° er den amerikanske Røn (*Sorbus americana*) ikke sjælden; men næst efter Pilearterne (*Salix glauca*, *S. arctica* o. a.) og Dværgbirkene (*Betula nana*, *B. glandulosa*) ere Ledum- og Enebuskene (*Juniperus alpina*) mest fremtrædende.

Ude ved Kysten er Plantelivet naturligvis fattigst, og det er først inde i de lune Dale, at Plantevæxten kan live op i Landskaberne. Imodens Danmark har 1378 højere Plantearter, findes der, som sagt, i Grønland 370, og

*) Die zweite deutsche Nordpolarfahrt in den Jahren 1869—70 unter Führung des Kapitän *Karl Koldevey*. Herausgegeben von dem Verein für die deutsche Nordpolarfahrt in Bremen.

**) Se: Geogr. Tidskr. 2det Bind. 1873. Extrah. Tavle III, og ligeledes i nærvær. Hefte Tavle II.

de to Floraer forholde sig altsaa til hinanden omtrent som 4 til 1*). Arternes Antal aftager kun langsomt fra Syd til Nord, skjønt den danske Kyststrækning naar over 200 Mil eller 3—4 Gange saa langt som fra Hamburg til Skagen, og selv paa 70° spille Planterne derfor endnu en betydelig Rolle.

Landdyrene i Grønland vise i det hele en stor Fattigdom, skjønt det dog er langt fra, at der slet ikke skulde træffes saadanne Dyr. Naar man her hjemme gaar ud i Skoven eller paa Marken, vil man nesten under enhver Sten, man vælter, kunne finde et eller andet Kryb; men dette maa i Grønland regnes som et stort Særsyn. Paa Jorden mellem Stenene, Lavarterne og Lyngvæxterne er det egentlig kun de hurtige Edderkopper, som man jævnlig faar Øje paa; Humlebieer eller Sommerfugle ere derimod sjældne. At der er utallige Myg og Smaaflyver kan man ikke undlade at erfare, thi disse Dyr ere højst brydsomme der oppe; alene paa Ryggen af en af Expeditionens Deltagere 1876 talte vi engang 1200 Myg. Som man véd, have Grønlænderne et yderst skarpt Øje for Naturgjenstande, og det vil i Almindelighed vise sig, at de have Ret, naar de til Danskere der oppe bringe et eller andet Mineral, en Plante eller et Dyr, og de saa tilføje, at en saadan Gjenstand ikke før er funden i vedkommende Egn. Paa Grund af dette skarpe Øje hos dem er man i Stand til at give ret fuldstændige Lister over de paa Grønland forekommende Dyr, og disse Lister ere meddelte i de førnævnte Skrifter af Dr. *Rink*. For Insekternes Vedkommende har Prof. *Schiodte* oplyst, at der paa Grønland i det hele er fundet 124 Arter, hvoriblandt 21 Biller, 4 Døgnflyver og Vaarflyver, 5 Hvepsere og Bier, 29 Sommerfugle og 48 Flyver og Myg. Af *Snegle* paa Landet og i det ferske Vand kjender man i Følge Dr. *Mørch* 11 Arter; men de fleste af dem forekomme kun sjældent.

Det er kjendt nok, at der ikke findes noget *Krybdyr* eller nogen *Pudde* hverken paa Færøerne, Island eller Grønland. Den Gisning, som den udmærkede Kjender af Grønlands Zoologi, Biskop *O. Fabricius****) opstiller, nemlig, at et hoppende Dyr, der af Grønlænderne kaldes „Piglerok“***), skulde være en Frø (*Rana temporaria*), er vistnok aldeles ugrundet. Man har heller ikke nogen Sinde faaet et eneste Vidnesbyrd for, at der paa Grønland skulde leve nogen Frø.

Fuglene ere i Følge Prof. *Reinhardt* repræsenterede af 124 Arter. Af disse lægger man Mærke til forskellige Vandfugle saa som Maager, Skarver og forskellige Ænder saa som Ederfuglen og Vildanden, samt en Art af Gaas (*Bernicla Brenta* Pall). Omkring i Landet findes mange Steder Maagefjælde og Skarvefjælde, og i Ferskvandssøerne er der ogsaa en Del Fuglevildt. Af Landfugle ser man mest Rypen, Ravnene, Stensmutten, Piplerken, Snespurven (*Plectrophanes nivalis*), Markspurven (*P. lapponicus*) samt enkelte Falke og Ørne.

Af vilde *Landpattedyr* findes der i Følge Prof. *Reinhardt* paa den danske Kyststrækning kun 4 Arter, og af disse ere Polarræven og Sneharen meget almindelige overalt. Det vilde Rensdyr er ogsaa ret almindeligt, hvorimod Isbjørnen er saa sjælden, at der paa hele den lange Kyststrækning knap dræbes en halv hundrede Stykker om Aaret. Allerede *Fabricius* omtaler, at der af Grønlænderne siges at være et frygteligt Rovdyr inde i Landet, som de kalde „Amarok“, og et andet, som de kalde „Kappik“. Det synes ikke ret at være bragt paa det rene, hvilke Dyr hermed menes; mulig ere begge Navne Betegnelser for et og samme Dyr, og det skulde da være Ulven*); men det er næppe forvildede Hunde**). Paa vort Museum findes en hvid Ulv, skudt ved Umanak 1869. — Paa Østkysten alene forekomme 3 Arter, der hidtil ikke ere trufne paa den danske Kyst, navnlig Moskusoxen, der ellers ogsaa træffes i Smiths Sound, Hermelinen og en Art Lemming (*Myodes torquatus* Pall). At Levninger af Moskusoxen kunne drive meget omkring, godtgjøres ellers ved Fundet af en eller flere Kløve, nogle lange Haar og en Del af Hovedskallen, hørende til dette Dyr, der i Aarene 1768—73 af en Grønlænder bleve trufne paa et Stykke Drivis ved Frederikshaab, og som bragtes *Fabricius*. Hovedskallen gjemmes nu i vort Museum, og Dr. *Pingel* har gjort opmærksom paa, at den ikke, som *Fabricius* mente, er af Yaksoxen, men af Moskusoxen***). — Man faar for Resten en ret god Forestilling om Dyrelivet, naar man lægger Mærke til, hvor mange Dyr der aarlig nedlægges i de danske Handelsdistrikter. I Følge *Rink* fældes der nemlig i de sidste Aartier aarlig omtrent 900 Harer, 1000 Rener, 1500 Ræve, 12,000 Ryper og 20,000 Ederfugle og lignende store Fugle. Desuden

*) *Joh. Lange*. Haandbog i den danske Flora. Kbhvn. 1864. — *Sammes* grønlandske Planteliste hos *Rink* og Bemærkninger i „Meddelelser om Grønland.“

**) *Fauna grœnlandica*. Hafniæ & Lipsiæ. 1780.

***) *Piglerpok*, hopper med begge Ben samlede.

*) I Følge *Kleinschmidt* betyder „Amarok“ i Labrador-sproget virkelig en Ulv. Se „Den grønlandske Ordbog“. Kbhvn. 1871. S. 24 og 132.

**) *R. Brown*. Proceed. Zool. Soc. London. 1868. S. 358—60.

***) Nogle Bemærkninger om Isdriften paa Grønlands Vestkyst. Forhandl. ved de skandin. Naturf. 5te Møde, Kbhvn. 1849. S. 600.

samles der hvert Aar 300,000 Æg, hvoraf Størstedelen er Ederfugleæg.

Vi have nu i korte Træk set, hvad der findes af organisk Liv i Kystlandets Landskaber, og at særlig Plantevæxten bidrager sit til at oplive de isvrigt smukke Fjældpartier og Dalstrøg. Der er imidlertid mange Danskere i Grønland, som aldrig have set de smukkeste Partier inde mellem Fjældene, fordi de alle bo ude ved Kysten og sjælden faa Lejlighed til at gjøre længere Rejser ind i Landet. Det hører ogsaa til Undtagelserne at træffe danske Folk der oppe, som have sat deres Fod paa Indlandsisens Rand, ja! de fleste have ikke engang set Indlandsisen, og Grunden dertil er naturligvis, at denne Is i Reglen ligger mange Dagsrejser fra beboede Pladser.

Som Afslutning være det mig tilladt at fremhæve et tredje Punkt i Grønland, om hvilket det vilde være meget naturligt at antage, at her maatte det organiske Liv saa godt som helt mangle. Det er et Fjældparti, der er saa uheldig stillet som vel mulig, nemlig *Jensens Nunatakker*.

Som man véd, var jeg der i Aaret 1878, og det er ligeledes bekjendt, at de nævnte Nunatakker ligge 10 Mile fra Isens Rand, i en Højde af halvfemte Tusend Fod over Havet, og paa alle Sider omgivne af udbredte Ismarker, saa vidt Øjet naar. Det var jo i en temmelig sørgelig Forfatning, at vi kom ind til disse afsides liggende Fjældtoppe. I 11 Dage havde vi arbejdet os frem gennem de mangeartede Vanskeligheder, som stadig dukkede op foran os; særlig i de sidste Dage, da Fodtøjet var gjenneblødt og itusliddt, da Huden i Ansigtet og paa Hænderne var revnet og revet til Blods, da Snestormene begyndte og da vi vare stærkt angrebne af Betændelse og Smerter i Øjnene, var vor Stilling temmelig uhyggelig. Det var derfor et højtideligt Øjeblik, da vi endelig satte Foden paa fast Klippegrund. Rigtignok havde hele det Landskab, vi saa, et yderst trist og sørgeligt Udseende; men alene det at faa noget mørkt at fæste Øjet paa i Steden for de evindelige Ismarker, var en uskattelig Linderung for vore Smerter.

Vi glædede os allerede ved Tanken om at komme til at sove paa Land i Steden for paa den knudrede Is, og vi søgte derfor strax efter en Plads, hvor vi kunde opstille vort lille Telt. Men man tænke sig vor Skuffelse, da vi opdagede, at Jorden overalt udgjordes af spidse, skarpkantede Skærver af sønderbrudte Hornblendeskifere, som vare langt værre at ligge paa end den ujævne Is, vi nys havde forladt. Hvorhen vi vendte os, saa vi kun sorte Skifere, oversaaede med talrige Snepletter, løsbrudte Klippestykker og nøgne Stenblokke, kun hist og her bevoxede med graa Lavarter, — og hvem kunde vel vente

andet her, saa højt over Havet og tilmed saa langt inde paa Indlandsisen?

Vi bleve derfor meget overraskede, ved at stige et hundrede Fod op paa Fjældet og der at finde ikke alene en hel lille Planteverden, men endogsaa levende Dyr. Ved Vandløbene, inde i Klipperevnerne og paa de fugtige Gruspartier i Læ af fremstaaende Dele af Fjældet, saaes tykke, brungrønne Mospuder og tætte Klynger af *Oxyria digyna*, henhørende til Syrefamilien.

Vi gav os strax til at samle Mos og fik ogsaa saa meget, at det kunde danne et tykt Tæppe oven paa Skærverne under vort Telt. Mellem Mosset fandtes enkelte Halvgræsplanter (*Carex nardina*) og en Frytleart (*Luzula hyperborea*). Ogsaa enkelte Græsstraa stak frem hist og her, hørende til *Trisetum subspicatum* og *Poa trichopoda*. Den sidste, der har faaet Navn af Prof. *J. Lange*, var en for Vestgrønland ny Art; den fandtes paa Østkysten for første Gang 1869—70 og af den anden tyske Polarexpedition*).

Fremdeles saa vi en hel Del farvede Blomster, som tittede frem her og der mellem Mosset og Stenene, ofte halv skjulte af den nysaldne Sne. Nogle vare hvide, saaledes flere Stenbrækarter og *Cerastium alpinum*; et Par havde friske gule Kronblade, saaledes *Snepotentillen* (*Potentilla nivea*) og den lille Dværgranunkel (*Ranunculus pygmaeus*); en enkelt blaa Klokkeblomst (*Campanula uniflora*), gjorde sig ogsaa bemærket. Selv meget smaa Alpeplanter, saaledes den modsatbladede Stenbræk (*Saxifraga oppositifolia*), der er en af Grønlands første Foraarsplanter, *Silene acaulis*, som træffes paa de højeste Fjælde i Grønland, og en lille Lyngart (*Cassiope hypnoides*) gjorde ved deres store Antal, livlige Farver og nydelige Former et oplivende Indtryk. Endogsaa paa Fjældets Top stod en lille gul Valmue, den eneste grønlandske Art (*Papaver nudicaule*). I det hele fandt jeg 27 forskjellige Arter af højere Planter, hvoraf den ene dog maaske kun er en Varietet**).

Ingen af dem vare virkelige Buskvæxter, og under hele vort ufrivillige Ophold paa Nunatakken kunde vi derfor ikke faa noget varmt; thi vi maatte jo spare paa det ringe Forraad af brændbare Stoffer, som vi havde med os. Ikke en af Planterne hævdede sig mere end et Kvarter over Jorden, og de vare flere Steder tæt sammenkrøbne mellem Mosset, ligesom for bedre at kunne modstaa det barske Vejrlag; thi selv ved Midsommertide raser her

*) Die zweite deutsche Nordpolfahrt. Vol. II. Part I. Bremen 1872. Buchenaus & Fockes Liste.

***) *J. Lange*. Bemærkninger om de af Cand. Kornerup i 1878 samlede Planter paa Vestkysten af Grønland i „Meddelelser om Grønland“.

jo voldsomme Snestorme, saaledes som vi fik at føle. Af lavere Planter, nemlig Mosser og Lavarter fandtes en hel Del Arter; men Undersøgelserne herover ere endnu ikke afsluttede. — Naar vi medtage de to andre Nunatakker, som vi gjæstede samme Sommer, dannes den hele Nunatakflora af 54 Arter højere Planter.

Det er ellers meget interessant, at der ogsaa findes smaa Planter paa selve Indlandsisens Overflade. Dengang *Nordenskiöld* og *Berggren* 1870 begyndte deres Vandring paa Grønlands Indlandsis, syntes det noget underligt, at *Berggren*, der er Botaniker, skulde deltage i en saadan Istur; men til sin store Overraskelse fandt han ikke alene flere Algarter, der voxede mellem det fine graa Ler, som ligger i Hullerne i den porøse Is; men han fandt ogsaa en hel ny Art, som blev kaldt *Ancylonema Nordenskiöldii**, og som først et Par Aar senere gjenfandtes paa en af Bræerne i Norge. Den samme Alge fandt vi ogsaa paa vor Tur, sammen med den saakaldte røde Sne (*Protococcus nivalis*), der ofte farver Randen af de bundløse Kløfter i Isen og da danner en smuk Modsætning til de ubeskrivelig smukke, violetblaa Farver nede i Dybet.

Med Hensyn til Dyrene, som vi traf paa Jensens Nunatakker, da véd man jo, at det kun var nogle faa; men da der knytter sig en vis Interesse til dem, skal jeg omtale dem lidt nøjere. De Dyr, vi traf, var en Fugl, en Sommerfuglelarve og to Ederkopper.

Fuglen, som fløj omkring vort Telt, men som vi ikke kunde faa fat i, saa meget forpjusket ud og var sikkerlig forslaaet herind af Snestormene. Efter al Rimelighed var det en Stensmutte (*Saxicola*). Sommerfuglelarvens Tilstedeværelse lader sig ogsaa let forklare som ufrivillig. I Følge Meddelelse af Prof. *Schödte* var det en saakaldet Ugle (*Noctua*), henhørende til Natsommerfuglene, og Moderdyret kan jo godt være drevet herind af Stormen ligesom den nævnte Fugl.

Vanskeligere bliver det imidlertid at forklare Fore-

*) *S. Berggren*. Alger från Grönlands indlandsis. Öfvers. af Kgl. Sv. Vet. Acad. Förh. 1871. Nr. 2.

komsten af de to Ederkopper. Efter Meddelelse af Kand. mag. *W. Sørensen* høre de til Slægten *Lycosa*; de ere begge Hunner og synes at tilhøre en ikke forhen beskreven Art. Det rimeligste er nu, at Æggene ere blevne førte herind f. Ex. med en Fugl; men da disse Ederkopper leve af Rov, er det en Selvfølge, at der foruden dem paa Nunatakken maa kunne findes en hel Del Smaadyr, som kunne tjene dem til Føde, saaledes Myg, Smaafuer eller lignende. Vi saa rigtig nok ingen saadanne Smaavæsner; men det maa huskes, at de voldsomme Snestorme, som stadig rasede, vanskeliggjorde Iagttagelser fra vor Side, tilmed da vi vare i høj Grad udmattede; disse Storme bidrog naturligvis ogsaa til, at Dyrene holdt sig i Skjul.

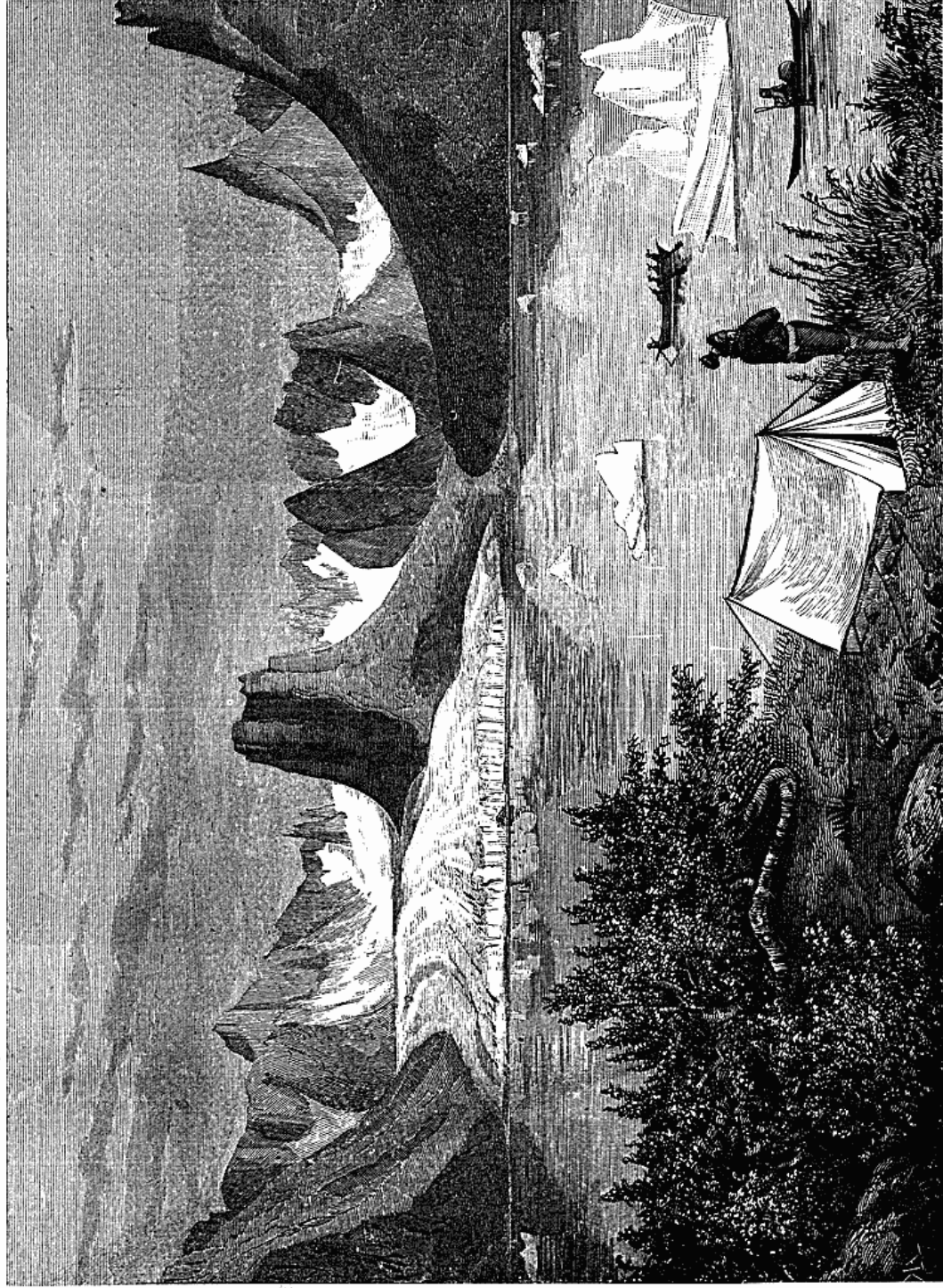
Man kunde maaske mene, at Nunatakkens organiske Liv var en Levning fra den Tid, da Landet endnu ikke var dækket af Indlandsisen. Men herimod synes de Iagttagelser at tale, som jeg havde Lejlighed til at gjøre. For det første fandtes der løse Gnejsblokke spredte rundt omkring paa Fjældet, og for det andet var der et af Isen glatpoleret Gnejslag i Nærheden af Nunatakkens Top. Disse kunne naturligvis kun forklares som Dele af Bundmoræner og som Skuringen fra den Tid, da Indlandsisen helt eller til Dels skjulte Nunatakken; da imidlertid Hornblendeskiferne ere et daarligt Materiale til at opbevare sikre Skurstriber, kan der ikke afgjøres noget med Sikkerhed om denne Sag, eller i det hele taget om Indvandringen af Planterne og Dyrene. Men det er dog interessant at se, hvorledes selv to saa ubetydelige Dyr som disse Ederkopper, kunne føre Tanken hen imod store geologiske og geografiske Spørgsmaal.

Jeg kan ikke slutte denne lille Meddelelse uden at udtale min Glæde over, at man nu endelig har faaet Øje for, at det er en Æressag for Danmark at undersøge det udstrakte Land, vi eje saa højt imod Nord, Det lønner sandelig Umagen for Videnskabsmanden at rejse i et Land, der frembyder saa meget nyt og interessant, og det er utvivlsomt, at mange videnskabelige Spørgsmaal ville blive klarede, netop ved Undersøgelser i Grønland.

Redekammen (Kirdlavát) i Sydgrønland.

(Tegnet af A. Kornemann)

Jøkel i den inderste Del af Tasermiutfjorden i Sydgrønland.
(Tegnet af A. Kornrup).